

בס"ד

אתהפכא

מהפכה חסידית לבני הישיבות

אדר תשע"ב | גליון 1

יוצא לאור ע"י תלמידים משיבת 'עוד יוסף חי'

תוכן עניינים

דבר המערכת.....2

לחיות עם הזמן

עד דלא ידע / מתניה אופן.....3

עבודת ה'

להשיב אל הלב / עדיאל ליבי.....7

לאכול עם תאווה / מתניה גבריאלי.....10

מאבק בראש חסידי

רוח שטות / מאיר אטינגר.....13

הלכה ומעשה

באיסור נתינת שררה לגויים / משה אנטמן.....16

החוברת מוקדשת באהבה
וגעגועים לכל חברינו,
המגורשים מיהודה ושומרון
בצווים מנהליים
בתפילה לשובם המהיר.

יוצא לאור ע"י תלמידים משיבת 'עוד יוסף חי'.

בשיתוף המכון התורני שעל יד ישיבת 'עוד יוסף חי' ומטה 'הניצוץ היהודי'.

מערכת: מאיר אטינגר, יהודה פרל, מתניה גבריאלי.

עיצוב: צילה אנטמן, סטודיו חותם 052-6071455

ליצירת קשר, תגובות, תרומות והפצה:

טלפון: 054-7870441 **מייל:** m.ithapcha@gmail.com

למאמרים נוספים:

אתר ישיבת 'עוד יוסף חי' - www.odyosefchai.org.il

אתר חדשות 'הקול היהודי' - www.hakolhayehudi.co.il

דבר המערכת

”קִרְבָּה אֶל נַפְשֵׁי גְאֻלָּה - כִּי קוּדֵם שִׁיתַּפְּלֵל עַל גְּאוּלָּה כְּלִית, צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל גְּאוּלָּה פְּרִטִית לְנַפְשׁוֹ.” כך מסביר הבעל שם טוב את הפסוק בתהלים שאותו מזמרים כולם בכל קבלת שבת.

על יציאת מצרים נאמר שהיתה **בחיפזון**, בספר התניא מבואר שחיפזון זה היה נצרך משום שהעם לא היה ראוי לגאולה, לכך הם הוצרכו לברוח מהטומאה בלי להתמודד עם שאלות ובלבולים. גאולתנו, לעומת זאת, נעשית לא בחיפזון, אלא לאט ובנחת, **”כי לא בחפזון תצאו”**. אנחנו רוצים שחידושי הגאולה יתיישבו היטב על ליבנו. גאולה זו היא האחרונה ומשום כך גם יסודית יותר. אנו ‘לוקחים את הזמן’ ומבררים את כל השאלות, הספקות וההרהורים.

בגאולת הפרט אנחנו חוזרים עמוק לתוך כל המקומות בנפש בהם נשאר עדין תהיות ובעיות ופותרים אותם בנחת. נכון, קצת מסוכן להיכנס לשם משום שעלולים ליפול, אך אם עושים זאת מתוך קבלת-עול אפשר לרדת ולגאול את כל הפרטים הקטנים שנשאר עדין בגלות.

גאולת הכלל, לפי זה, אינה מתעלמת מהפרטים ומדלגת מעליהם, אלא כוללת אותם באמת. לכן דווקא כשאנו הולכים ומתקרבים לגאולה, נעשה הכרח להעמיק גם בעבודת ה' הפרטית - וגם לחבר אותה אל העניינים הכלליים של תיקון עולם במלכות ש-ד'. כאשר כל יהודי ויהודי יגאל את נפשו מהמצרים בהם היא נתונה, יתאחדו הפרטים לכלל אחד וזככה לגאולה שלמה.

בחוברת זו נעשה נסיון לחבר את הגאולות גם יחד. להאיר את גאולת העם, ולשזור אותה עם גאולתנו הפרטית. הכל באורה של פנימיות-התורה, תורת החסידות, המכוונת אותנו בשתי הגאולות.

את הדברים בחוברת לא בדינו מליבנו והם פירות של יניקה מרבותינו ובראשם הרב יצחק גינזבורג שליט”א והרב יצחק שפירא שליט”א. הדברים עברו ‘לעיסה’ של הכותבים ולכן גם רשומים על שמם, אך מקורם בתורת חיים ובדברי הרבנים.

מה בחוברת? בפתחה מאמר מענייני דיומא לחג הפורים המסביר מדוע אנחנו חייבים לשאוף לחוסר ידיעה בחג. אחריו, במדור ‘עבודת ה’’, מברר עדיאל ליבי מה המניע הנכון שצריך להיות כשעושים תשובה ומתניה גבריאלי מציג גישה חדשה ומהפכנית להתמודדות עם תאוות אכילה.

תחת המדור ‘מאבק בראש חסידי’ מסביר מאיר אטינגר מהי הרוח שטות הגורמת לנו לעבור עבירות ובנוסף להאמין בממסד שלא מחובר לה, וב’הלכה ומעשה’ חושף משה אנטמן גישות מעניינות הנולדות מהדיון האם מותר למנות גויים כחברי כנסת במדינת ישראל.

טעמו וראו כי טוב ה'

המערכת.

עד דלא ידע

מתניה אופן

בפורים אנחנו לא יודעים כלום. העמקה בסוגיית הידיעה והבחירה נותנת לנו הצצה אל מאחורי הקלעים של סיפור המגילה וגם תובנה חשובה מדוע צריך לפעמים לא לדעת.

מאמר זה¹ - בשונה משאר המאמרים בחוברת - מעט עמוק ומורכב ולכן מומלץ לקוראו לאט תוך שימת לב לפרטים השונים.

"חייב איניש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

אחת ממצוות חג הפורים היא להגיע למצב בו אינך יודע להבחין בין טוב לרע, בין ארור המן לברוך מרדכי. בדרך כלל הדיון המקובל בסוגיית השתייה הוא - האם יש להשתכר או מספיק להתבסס (ואולי בכלל לשתות וללכת לישון) אך נראה שהוא חומק מהשאלה האמיתית - מה כל כך טוב בלא לדעת? הרי יתרון האדם מהבהמה הוא בדעתו² והדבר הראשון שעושה הקב"ה בבריאת העולם הוא להבדיל בין אור לחושך - בין טוב לרע!

מאחורי הקלעים בסיפור המגילה

ראשית נשים לב שהידיעה משחקת תפקיד מיוחד בלב סיפור המגילה. כאשר אסתר נלקחת בעל כרחו לבית המלך אחשורוש, מרדכי מקפיד להגיע כל יום על מנת "לדעת את שלום אסתר". מנגד, אחשורוש מנסה בכל כוחו **לדעת** מי היא, אך היא בעיקשות יהודית שומרת אמונים למרדכי ולא מספרת.

הפועל "ידיעה" מופיע לראשונה בתורה בפסוק "והאדם ידע את חוה אשתו"³ והוא פרט המלמד על הכלל כולו. המאבק המתרחש על ידיעת זהותה של אסתר הוא למעשה מאבק בשני מישורים: במישור האחד, אסתר - שלפי חז"ל היתה אשתו של מרדכי, ולכן היתה "נודעת" רק לו - נלקחת בכוח להיות אשת אחשורוש על מנת ש"ידע" אותה.

אמנם במישור השני, מרדכי הוא המנצח. כל עוד מתמיד מרדכי "לדעת את שלום אסתר" אזי "אין אסתר מגדת", וממילא אינה נאסרת על מרדכי בעלה. התחושה שמשאיר אצלה מרדכי

1. מעובד מתוך הספר "שכינה ביניהם" של הרב יצחק גינזבורג, עמ' נו בהערות.

2. רש"י על בראשית ב, ז.

3. כאשר שם הפירוש של "ידע" הוא - שאדם בא על חוה אשתו.

בביקוריו היומיים היא ש'אין להתיימש', ולכן במשך כמה שנים מצליחה אסתר להרגיש כאנוסה אצל אחשוורוש - "אסתר קרקע עולם היתה". ב'הורדת הידיים' בין מרדכי לאחשוורוש אומר כביכול מרדכי 'אמנם פיזית אתה שולט עליה, אבל מנטלית - היא עדיין אשתי'.

רגע המהפך קורה כאשר מרדכי מצוה על אסתר ללכת **מרצונה** אל אחשוורוש, וגרוע מכך - להודיע לו מי היא, לספר לו על עמה ומולדתה - הסוד המשותף לה ולמרדכי במשך שנים! אסתר לא מבינה את רצון מרדכי, מבחינתה זו התאבדות ("וכאשר אבדתי אבדתי") בה מגיש אותה מרדכי לאחשוורוש על מגש כסף. אך מרדכי סבר בדיוק להפך. להמשיך במצב הרגיל זו ההתאבדות - "ואת ובית אביך" ("לקחה מרדכי לו לבת") - תאבדו". במבט ראשון נראים דברי אסתר משכנעים אך מה ההגיון בדברי מרדכי?

ידיעה ובחירה על קצה המזלג

קולמוסים רבים נשתברו סביב הסתירה לכאורה בין היכולת של הקב"ה **לדעת** את העתיד ובין

הכוח שלנו **לבחור** בטוב. אנו כנבראים בעלי שכל מוגבל לא מסוגלים לתפוס את שתי האמיתות כאחד. לכן, כאשר עלינו לעשות מעשה אין לנו לטעון שה' יודע כבר מה נעשה, שכן זה יוביל אותנו למעשים המנוגדים לרצון ה' בטענה: 'הרי הקב"ה ידע שלא אעשה את רצונו'. במקרה כזה עלינו להאמין שבידינו החופש **לבחור** ולהחליט מה לעשות. מאידך, כיון שלא כל מה שקורה לנו הינו בשליטתנו ונסיבות החיים מכתובות לנו דברים רבים - במקרים אלו יש להשליך את המציאות על רצון ה', שהוא **ידע** שזה יקרה ואף רצה בכך, וממילא כל מה שקורה כעת מכוון מלמעלה בהשגחה פרטית.

בסיפור המגילה באים לידי ביטוי שני ההפכים במנטליות של מרדכי ואסתר. אסתר נמצאת במצב של אנוס, בו היא חיה על כרחה עם אחשוורוש למרות היותה אשת איש. מצב זה אינו נמצא בשליטתה, לכן היא מתעצמת עם האמונה בהשגחה פרטית, שהקב"ה **ידע** מאז ומעולם שזה מה שיקרה ומבחינתו אין דרך טובה יותר לנהל את העולם. לעומתה מרדכי נמצא במקום אחר, בעולם **הבחירה** בו הוא מנהל מול אחשוורוש מאבק סמוי על זהותה של אסתר. מרדכי לא יכול להרים ידיים ולומר 'זה רצון ה'', הוא מקפיד לבוא יום יום ולדעת את שלום אסתר.

תוקף הנס בפורים הוא גילוי אותה נקודה של האמון שיש לה' בכל יהודי. אמון זה מטביע בתוך היהודי אמונה בה', וזו אינה עוזבת אותו גם במקומות הכי נמוכים אליהם הוא נופל.

יחס זה בין מרדכי לאסתר הוא באופן כללי היחס בין האיש לאשה. לפי ההלכה המקורית, איש אחד יכול לשאת כמה נשים, ואילו אשה יכולה להנשא לאיש אחד בלבד. לאור זאת ניתן לומר שהאיש השומר לעצמו את הזכות לבחור מגלם בחיי הנישואים את כח הבחירה החופשית, ואילו האשה מדגישה את זה שחיי הנישואין הם מצב נתון אותו יש לדעת בלבד.

יחסי האיש והאשה הם המשל ליחס בין הקב"ה לנשמה של כל יהודי. בסיפור המגילה, **אסתר** היא סיפורו של היהודי הנתון בגלות - "ואנכי הסתר אסתיר פני מהם ביום ההוא". ואילו מרדכי, הבוחר להגיע כל יום לבית המלך כדי לדעת את שלום אסתר, מבשר לה שלמרות שמצדה היא יודעת את מציאות עצמה כדבר נתון - משמים מסתכלים אחרת. מרדכי משקף עבודה את הסתכלות ה', לפיה אין דבר מוכרח לו, והוא מנהיג את העולם כרצונו. לפיכך גם המצב הקשה בו היא נמצאת נוצר רק בגלל רצון ה' לדעת ולהכיר מציאות קשה ונפולה, ולא מוכרח באמת שכך יהיה בהמשך.

המהפך

אחרי שנים בהם מרדכי מטפח אצל אסתר את האמונה בהשגחה פרטית, את הידיעה שהכל בא מאת ה', הוא עובר לשלב הבא. כשמרדכי שולח את אסתר אל אחשוורוש הוא למעשה שולח אותה עם מסר. אסתר, שעבודתה היא הכרת המציאות כמו שהיא, צריכה לבוא אל אחשוורוש ולהטיח בפניו את העובדה שבאמת לעולם לא ידע אותה באמת. עד אותו יום חשבו אסתר ואחשוורוש שלו רק ידע אחשוורוש את זהותה ואישיותה הפנימית - היא תהיה שלו. אך מרדכי בא ללמד את אסתר מהי ידיעה אמיתית. הידיעה אותה מבקש אחשוורוש לדעת היא ידיעה חיצונית: הוא מחפש לשים אותה במשבצת שהוא מכיר, להכיל אותה בין כל אלפי הנשים שעברו אצלו. ידיעה כזו 'הורגת' את מושא הידיעה, הופכת אותו מאישיות חיה ומתפתחת לדבר תבניתי מת.

ידיעה אמיתית אינה כן. **ידיעה** אמיתית היא ידיעה המותירה מקום ל**בחירת** האדם להשתנות ולעצב את עצמו. בידיעה אמיתית תמיד נותרת התחושה הפנימית שבאמת איני יודע כלום. לגבי ידיעת ה' הדברים בולטים מאד - ברור לנו שכנבראים אנו יכולים לדעת רק עד גבול שכלנו. ישנם דברים שלמעלה מהשגתנו (כדגומת הסתירה בין ידיעה ובחירה) ששם אנו משאירים מקום לכח האמונה. זו אינה חולשה בלבד, אלא השארת מקום לקב"ה להפתיע ולחדש. פתגם מפורסם של הרבי מקוצק הוא ש"אלקים שאני יכול להבין - איני מעוניין לעבוד". כשם שהדברים נכונים בין אדם לחברו ובין אדם למקום - כך נכונים הדברים בידיעה שהקב"ה יודע את היהודי, זו המשתקפת בידיעת מרדכי את אסתר. האדם נברא בצלם אלוקים - הבחירה

החופשית - ולכן ה' מעוניין שנוכל לחדש כמוהו. בתוך הידיעה שה' יודע את כל המציאות, ואף את העתיד להיות, גנוז אמון גדול ביכולת שלנו לקבוע יחד עם ה' מהי המציאות אותה ידע ה', אמון בכח של יהודי לבחור ולהחליט.

כעת ניתן להבין טוב מדוע בפורים אנו מצווים לשנות לשכרה עד כדי מצב של חוסר ידיעה. תוקף הנס בפורים הוא גילוי אותה נקודה של אמון של ה' בכל יהודי. אמון זה מטביע בתוך היהודי אמונה בה', וזו אינה עוזבת אותו. גם במקומות הכי נמוכים אליהם נופל היהודי - עדיין יש מקום פנימי עליו נאמר "כאשר היתה באמנה אתו". נקודת אמונה זו אינה גלויה, בודאי לא לאחשורוש בעל הידיעה החיצונית, אך גם לא למרדכי. דוקא במצב של חוסר מודעות, נחשף רובד זה של הנפש המזין את כח הבחירה ומאמת את הידיעה.

נסיים ברמז יפה: כשמרדכי שולח את אסתר לאחשורוש הוא אומר לה "רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר". מילים אלו בהם מבטא מרדכי את אמונתו שהכל יסתדר לטובה עולות בגימטריא בדיוק **השגחה פרטית**. כאשר מרדכי משכנע את אסתר שעליה לעזוב את עולם ההשגחה פרטית המוכר לה ולהכיר ביכולתה לעצב מציאות - הוא מסביר לה שעדיין היא תהיה רק צינור לגילוי השגחה פרטית עבור שאר היהודים.

נס בלא דעת

"חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". הנה כל פעולותיו של המן הרשע נהפכו לבסוף לטובת ישראל: עצת המן להרוג את וּשְׁתִי - היא שהביאה לבסוף להמלכת אסתר שהמן נפל תחתיה; העץ שעשה המן למרדכי - לבסוף נתלה עליו הוא ובניו; עצת המן לעשות יקר וגדולה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו - היא שהשפילה את המן לפני מרדכי, ועוד. ואמנם כוונת המן בדעתו היתה להרע לישראל, אך הקב"ה הפך מעשיו לטובה שלא מדעתו. וכך האדם המבסם את עצמו ביו, הרי כל מעשיו הם כעת בלא דעת, כמו נס פורים שמתוך מחשבות הרשעים צמחה הישועה לישראל שלא מדעת הרשעים אלא בהשגחת ה' יתברך.

ע"פ "קדושת לוי" לר' לוי יצחק מברדיטשוב

להשיב אל הלב

עדיאל ליבי

בדרך כלל המניע שלנו לעשות תשובה מגיע מצער על מצבנו העגום. תפיסה זו לא נותנת לנו לשוב אל ה' אלא בעיקר לשוב אל עצמנו... אדמו"ר הזקן מלמד אותנו שיהודי צריך לעשות תשובה כי אכפת לו מהיחס של הקב"ה לנפילתו.

באיגרת התשובה מביא אדמו"ר הזקן מאמר מהזוהר הקדוש המחלק את התשובה לשני סוגים עיקריים, **תשובה תתאה ותשובה עילאה**. מסביר אדה"ז שבתשובה תתאה קשור האדם למעשיו הרעים ועמל להתנקות מהם. לעומתה, בתשובה עילאה - המגיעה לאחר התשובה התתאה - מתוך **התבוננות** מעמיקה באלוקות, מגיעים להתאחדות עם ה' במצב שעוד לא היה מעולם.

במבט ראשוני נדמה, כי בתשובה תתאה, העיסוק הוא בנסיון לצאת מהמעשים המקולקלים, לתקן את עצמי ע"י **תיקון מעשי**, ולאט לאט לזכות במדרגה החדשה הנקראת תשובה עילאה.

תשובה של התבוננות

אך למרבה ההפתעה, גם כאשר אדה"ז מדבר על תשובה תתאה, הוא מדבר על שתי **התבוננויות** עיקריות שנעשות בה.

"הא', לעורר רחמים העליונים ממקור הרחמים על נשמתו ונפשו האלקית שנפלה מאיגרא רמה... לבירא עמיקתא... ועל מקורה במקור החיים הוא שם הוי' ב"ה... והב', לבטש ולהכניע הקליפה... ע"י לב נשבר ונדכה... בדורותינו אלה שאין לנו כח להתענות... להיות ממארי דחושבנא בעומק הדעת להעמיק דעתו ובינתו... להתבונן במה שפעל ועשה בחטאיו בחי' גלות השכינה כנ"ל וגם [גרם] לעקור נשמתו ונפשו האלקי' מחיי החיים ב"ה".

יוצא מדבריו, שגם במצב התחתון ביותר, בו האדם שקוע בתהומות החטא, במקום לעבוד על תיקון המעשים באופן ישיר, אדה"ז נשאר - כביכול - רק בהתבוננות. אולי דרך נקודת פלא זו נוכל להבין את המצב הנפשי, אותו מבקש אדה"ז להקנות ליהודי בבואו לעסוק בעבודת ה' ובעבודת התשובה.

מעניין לשים לב, שעוד לפני שאדה"ז נכנס לחילוקים שבתוך התשובה - תשובה תתאה ותשובה עילאה - הוא כותב כעין הקדמה לעניין התשובה בפרק א' מאגרת התשובה:

"וזהו עיקר פירושו לשון תשובה, לשוב אל ה' בכל ליבו ובכל נפשו".

התבוננות עצמית אגואיסטית

ישנו מצב של אדם העמל בתורה מתוך רצון להיות תלמיד חכם, ובזכות רצון זה הוא מסוגל ללמוד בכח רב וביגיעה עצומה. יכול להיות גם אדם השואף להיות צדיק גדול ומתוך שאיפה זו הוא מתקן את מידותיו והתנהגותו, הכל מתוך רצון לכבוש את היעד שהציב לעצמו.

אדה"ז לא רוצה בשום שלב בתשובה שהמניע לתיקון יהיה שקיעה בעצמי כנפרד, וע"י הנפרדות יגיע תיקון המעשים. שהרי מצב זה אינו תשובה אלא ההיפך ממנה, במקום לשוב לה' אני שב אל עצמי.

כך בעבודת התשובה, יכול אדם להחליט שאין הוא חפץ במעשיו הרעים, משום שאלו לא מתאימים לאישיותו הנעלית, ולכן הוא מחליט לתקן את מעשיו. במבט שטחי נראה שאדם זה עוסק בעבודת ה', שהרי הוא עמל בלימוד התורה ועוסק בתיקון מידותיו ומעשיו. אך בבדיקת עומק יתברר שאדם זה אומנם עובד, אך בעיקר הוא עובד את עצמו... שהרי המנוע שלו לעבודה היא השאיפה לגדל את עצמו.

לשם חידוד העיוות בתפיסה זו, ננסה לצייר כך בני זוג הרוצים להתחתן. הבחור יודע שאדם מוצלח מתחתן בשלב מסוים. ידיעה זו מולידה אצלו רצון להיות אדם מוצלח וממילא הוא מחליט להתחתן. כמובן שמבחינתו לא חשוב עם מי הוא יתחתן ומה האישיות המסוימת של אשתו לעתיד, העיקר שתחשב אשה טובה ובכך הוא ישיג את יעד הנשואים בחייו...

ציור זה מוליד רחמים על האישה שתתחתן עם בחור זה, ומוליד סלידה מהבחור שלא מסוגל לצאת מעצמו. אצלו נוצר מצב נורא שבו החיבור העמוק ביותר נתפס כדבר המעצים את עצמו ללא יציאה אמיתית לעבר אשתו.

את מצב זה של "רוקות תמידית" בא למנוע אדה"ז. מייד בתחילת האיגרת, עוד לפני כל החילוקים בין סוגי התשובה, הוא כותב שתשובה היא מלשון **שיבה אל ה'**. ממילא כשנגשים כך לעבודת ה' ולתשובה, המצב הנפשי הוא של געגוע ושל רצון עמוק לחידוש הקשר. המנוע אינו בניית אדם "גיבור" העומד בכל אתגר, בדרך להשתלטות על כל המדרגות המופיעות בברייתא של ר' פינחס בן יאיר.

שני סוגי התבוננות

על פי דברנו מובנת הסיבה לכך שגם כאשר אדה"ז מדבר על תשובה תתאה (תשובה על חטא מסוים) הוא מדבר בעיקר על התבוננות.

אדה"ז לא רוצה בשום שלב בתשובה שהמניע לתיקון יהיה שקיעה בעצמי כנפרד, וע"י הנפרדות יגיע תיקון המעשים. שהרי מצב זה אינו תשובה אלא ההיפך ממנה, במקום לשוב לה' אני שוקע בעצמי. לאדה"ז ברור שכל **שיבה** אמיתית פרושה קשר אמיתי, ולכן גם תשובה תתאה נעשית ע"י התבוננות-העמקת הקשר.

בהתבוננות, היהודי מתעמק בעניין מסויים ומנסה אט אט להבין את המציאות בצורה נכונה. הבנת המציאות כמו שהיא באמת, אלא שיש הבדל בצורות ההתבוננות:

בתשובה תתאה, לאחר שהחטא גרם לפירוד בין האדם לה', ההתבוננות הנדרשת היא ההבנה עד כמה ה' ואני זה דבר אחד ועד כמה החטא הפריד בינינו. ההתבוננות היא באלוקות ביחס אלי'. התבוננות זו מולידה **קשר של רחמים** על המצב הרע שגרמתי לגילוי ה' בעולם. "ולכן נקרא הקב"ה מלך עלוב... כי אין לך עלבון גדול מזה".

בתשובה עילאה - לאחר שהתשובה תתאה גרמה לחידוש הקשר וניקוי המעשים המפרידים - ההזדהות עם ה' כל כך גדולה עד שהיהודי שוקע בהתבוננות באלוקות לאו דווקא ביחס אליו. כמובן שהתבוננות זו מעמיקה את ההזדהות והאחדות שבין היהודי לה'.

עם השב אל ה'

וכמובן, כשם שדברים אלו נכונים לגבי תשובה פרטית, הם נכונים שבעתיים לתשובת ה**ציבור**. כשבאים לעסוק בתשובה כללית חייבים לזכור את הדרכת אדה"ז - שעיקר התשובה היא לשוב אל ה' שמחכה לנו. צריך להיזהר לא להגיע למצב שהשאיפה תגמר בכך שיהיה עם חזק וגיבור השוכן בארצו, אך את הדוד המחכה לרעייה משאירים רק לקריאת שיר-השירים בשבת חול-המועד בבתי הכנסת...

כאשר התודעה מרוכזת ברצון לקשר חי עם ה', המעשים שיוולדו מכך יהיו מצוות-**יהודים** שדרכם נעשה הייחוד עם ה' יתברך, אשר דווקא דרכם בחר ה' להתקשר עימנו. כמובן שתודעה זו תחזיר לנו את החלום הישן לקיום מצוות הציבור כפשוטם ונזכה להעמיד מלך, להילחם את מלחמות ה' ולבנות את בית הבחירה בב"א.

לאכול עם תאוה

מתניה גבריאלי

אי אפשר להתעלם מזה, לכולנו יש תאוות אכילה. אפשר להילחם בה, לכבוש את היצר ולא לגעת באוכל. ואפשר להתמלא בשפלות והכרה במצבינו ומתוך כך להתמודד בצורה שונה. כיצד מתמודדים נכון עם תאוות אכילה.

בפרק ז' בתניא מסביר אדמו"ר הזקן שהאוכל בא מ"קליפת נוגה". קליפה זו היא הממוצעת בין הקדושה לטומאה, ובה נמצאים כל הדברים שתלויים במעשה האדם - אם יעשה אותם כחלק מעבודת ה' הם יעלו לקדושה, ואם להיפך, חלילה, ירדו לקליפות. כזה הוא האוכל, מצידו הוא לא קדוש ולא טמא, אבל הוא יהפוך לקדושה או לטומאה בהתאם לכוונת האוכל. אם יאכל למלאת תאוותו ורצונו, או אפילו סתם בשביל לחיות, כל עוד האכילה לא תהיה קשורה לה' - האוכל ירד לקליפות. ואם יקשר את האכילה לה' אז יעלה האוכל לקדושה.

להרחיב דעתו לה'

בהמשך שם מבאר אדה"ז מהי אכילה הקשורה לה' וזה לשונו:

"האוכל בשרא שמינא דתורא ושותה יין מבושם להרחיב דעתו לה' ולתורתו, כדאמר רבא 'חמרא וריחא פקחין' - עשאוני פקח (יומא עו, ב ורש"י שם), או בשביל כדי לקיים מצות עונג שבת ויום טוב - אזי נתברר חיות הבשר והיין שהיה נשפע מקליפת נוגה ועולה לה' כעולה וכקרבן".

מובן מדבריו באופן פשוט, שכאשר אוכלים כדי ללמוד תורה ולקיים מצוות עונג שבת ויו"ט אזי עולה האוכל לקדושה. אך אדה"ז מוסיף כוונה נוספת באכילה שלא ברורה דיה - "להרחיב דעתו לה'". מילא אם היה כותב לאכול בשביל לעבוד את ה' היה מובן, אך מה הכוונה לאכול בכדי להרחיב את הדעת לה'?

נסביר את הדברים ע"י משל מצוי מחיינו. אדם עומד בפתח מסעדה, מול עיניו מונח סטייק עסיסי מוגש על מצע חסה ברטב צ'ילה בתוספת עגבניות שרי פרוסות, וכמו כל אדם פשוט מתעוררת אצלו תאוה גדולה לבלוע את כל האוכל. לפניו עומדות עכשיו שתי אפשרויות, האחת לנגב את הריר שיצא מהפה ולהחליט שהוא לא אוכל חלילה כי זו תאוה, והשנייה להתיישב לאכול כי הוא חושב שה' שמח כאשר טוב ליהודי בגשמיות.

אדם שיבחר לצעוד בדרך הראשונה, אמנם יתגבר על תאוותיו, אך קרוב לוודאי שיחוש טרזניזם כלפי ה'; והוא יצטייר בעיניו כדבר חשוך ומעצבן שלא נותן לו לחיות כמו בנאדם. לעומת זה אדם שילך בדרך השניה ויאכל את המוגש לפניו, ירגיש וידע שה' רוצה שיהיה לנו טוב והוא ישמח בה', הציור שלו כלפי ה' ישתנה, ה' יהפוך אצלו מדבר חשוך למשהו מואר וכיף החפץ בטובת והנאת ברואיו.

זוהי כוונת אדה"ז באומרו "להרחיב דעתו לה'", אם האדם אוכל כדי להרחיב את הדעת שלו כלפי ה', הרי זה מעלה את האוכל לקדושה (כמובן שהדברים נכונים רק כלפי דברים המותרים השייכים לקליפת נגה כמו אוכל, אבל כלפי איסורים ודאי שהוא איסור גמור).

קדש עצמך במותר לך

נכון, אם נעצור בנקודה זו יהיה אפשר לקבל תחושה - אמיתית - שיש כאן הליכה לכתחילה על תאוות וחוסר נכונות להיאבק בהם, והרי

ידועים דברי חז"ל על הפסוק "קדושים תהיו" - קדש עצמך במותר לך". באופן פשוט דרשה זו סותרת את דברינו עד כה. אם עד עכשיו צידדנו כי ה' רוצה שהיהודי יהנה בחייו, הרי באים חז"ל והופכים את הקערה על פיה, ואומרים שעל האדם להתנזר גם מהדברים המותרים לו ע"פ דין בשביל להתקדש ולהיטהר.

אך אליבא דאמת הדברים מאזנים אחד את השני ולא סותרים, ונסביר דברינו. כפי שראינו האוכל שייך לקליפת נגה שהיא הממוצע בין הקדושה לטומאה, אך גם בקליפה זו קיימת חלוקה של טוב ורע, גמילות חסדים ורחמנות נמצאים בחלקה הטוב, ואילו האוכל ושאר התענוגים נמצאים בחלקה הרע.

חלוקה זו חשובה, למרות שקליפה זו תלויה במעשה האדם וגם את הרע שבה אפשר להעלות לקדושה, משום שהבדל גדול יש ביניהם. כאשר אדם עושה את הטוב שבה - גומל חסד למשל - הדבר ימשוך אותו באופן טבעי לקדושה ללא צורך בעבודה קשה, ואילו כשהאדם עושה את הרע שבה - כמו לאכול - באופן טבעי הוא יוריד אותו לקליפה, אם לא ישגיח כל הזמן שהוא עושה זאת לצורך עבודת ה'. האכילה אמנם בהתחלה תרחיב את דעתנו כלפי ה' ונשמח בו,

כשייש לנו תאוה לאכול עומדות בפנינו שתי אפשרויות, האחת לנגב את הריר שיצא מהפה ולהחליט שלא אוכלים חלילה כי זו תאוה, והשניה להתיישב לאכול כי אנו חושבים שה' שמח כאשר טוב ליהודי בגשמיות.

אבל לאט לאט היא תגרור אותנו למטה, ואנחנו נהיה יותר עצובים מאשר שמחים, מפני שנהיה כבולים אליה.

לאכול עם תאוה

אם כן אז מה האיזון בין שני הדברים? במצב מאוזן אדם שאוכל עושה חשבון כזה: ה' באמת רוצה שאהנה ואחשוב עליו שהוא אבא טוב ואוהב, ואני יודע שמה שמשמח אותי כרגע ויכול לגרום לי להגיע לכך זה האוכל, אז אני אוכל. אבל ביחד עם זה יש לי תאוה עצומה למצב בו אני לא אהיה צריך את האוכל כדי לשמוח בה', מצב בו אהנה מלימוד התורה ועבודת ה' בלי תאוות גשמיות.

כך האדם שומר על עצמו, מצד אחד הוא נהנה כפי שה' רוצה, ומצד שני הוא לא נותן לעצמו ליפול למטה, הוא תמיד זוכר שיש דרגה, שמאוד מתחשק לו לחיות בה, שבה הוא יהנה מלהיות קשור לה' גם בלי כל הדברים הללו. אמנם, וזו נקודה חשובה, יש כאלה שאם יחשבו כך - שהם אוכלים עם כיסופים למצב אחר - זה יכול להרוס להם את כל החגיגה, כי מה הרחבת דעת יש בכך? הרי בסופו של דבר אני יאכל בעצבות כי אני ארגיש תאוות.

בשביל זה צריך האדם **שפלות** והכרה במצבו, רק אם הוא חושב שהוא צדיק שאין לו תאוות ומשיכה לעולם הוא יפול לעצבות ברגע שהוא יגלה שזה אכן המצב. אך אם הוא יודע שאצלו הנפש הבהמית היא הדומיננטית ויש לו משיכה לעולם הזה, הוא לא יפול ויתעצב מכך, אלא ידע שה' אוהב אותו גם במצבו זה, כמו שאבא אוהב את הילד שלו תמיד.

עלה בידינו אם כן הסבר נאה לכותרת, בכל פעם אנו צריכים לאכול ולהרגיש שתי תאוות. האחת תאוה פשוטה לאוכל, לדעת שיש לנו כזו תאוה ולא להתעלם מכך (שאם לא כן נהיה שריים במועקה כפי שתיארנו), והשנייה תאוה עצומה שנזכה להרחיב דעתנו על ה', ללא צורך באוכל.

שיהיה בתיאבון!

סיפור בבדיחותא...

מספרים על הרבי ר' מנחם מנדל מויטבסק, שהיה חותם אחרי שמו במילים 'השפל באמת'. פעם בא איזה 'מתנגד' וטען שגם הרב שלו חותם כך, אז מה החילוק ביניהם? ענו לו שההבדל הוא שהרב הוא באמת שפל...

רוח שטות

מאיר אטינגר

יש לנו רוח שטות, אנחנו חושבים שאם נעשה עבירה נשאר קשורים לה' כאילו לא קרה דבר. אותה רוח שטות גורמת לנו להאמין בממסד למרות שהוא לא קשור לה'. אם רק נשתחרר ממנה נגלה שיש לנו כוחות לרוץ לה' בכל הכוח.

ספר התניא, ספר היסוד של החסידות מלא חידושים מפתיעים, כמעט בכל פרק יש הפתעה שמסוגלת להפוך את כל עבודת ה' של הקורא. ההפתעות האלו כולם הם רק חלק מהפלא הגדול של התניא, הפלא שאומר שהחידוש הגדול בעולם, הוא שיש עולם, ואילו זה שיש אלוקים זה דבר פשוט מאד. יכול להיות שזה לא נשמע מאד מפתיע, אבל בכל זאת כשחיים באמת ככה מגלים שעבודת ה' רצופה הפתעות.

רק שוטה עובר עברות

אחת ההפתעות, מהיפות בתניא, היא ההסבר שלו למאמר חז"ל על הפסוק "איש כי תשטה אשתו - אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות". שואל אדמו"ר הזקן: מדוע? וכי פקח אינו עובר עברות!?

מסביר אדמו"ר הזקן שלכל יהודי יש אהבה עצומה - מוסתרת - לה' בנפשו, "לדבוק באמונת ה' וייחודו ולא להפרד ח"ו מאחדותו אפילו רגע אחד". הראיה הכי גדולה ומפורסמת לכך היא

”אך האדמו"ר הזקן לא מרפה למרות הכל: "אבל באמת לאמיתו אפילו עברה קלה, הרי העוברה עבר על רצון העליון ב"ה והוא בתכלית הפרוד מייחודו ואחדותו יתברך יותר מסט"א וקליפה...”

שאם יבואו גויים אל יהודי, אפילו הקל שבקלים, וידרשו ממנו להמיר את דתו, הוא ימסור את נפשו ולא יהיה מוכן לעבוד עבודה זרה.

אז אם אכן כך הוא, שיהודי דבק בה' עד כדי מסירות נפש, איך הוא מסוגל לעשות עברה?! אלא שזוהי בדיוק הרוח שטות, היא באה ואומרת לאדם שהוא יכול לעבור עברות ולהישאר "עודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלוקי ישראל". לכן הוא חושב שלעבור עברה זה לא יהיה כל כך נורא.

דברים אלו קשים נוכח מאמרי חז"ל רבים האומרים ש"ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא", ו"בין כך ובין כך קרויים בנים" וכדומה, מהם נראה בפשטות כי היהודי קשור לה' תמיד, גם כשעובר עבירה. אך האדמו"ר הזקן לא מרפה למרות הכל:

"אבל באמת לאמיתו אפילו עברה קלה, הרי העוברה עבר על רצון העליון ב"ה והוא בתכלית הפרוד מייחודו ואחדותו יתברך יותר מסט"א וקליפה...".

כיצד מתיישרים הדברים? האם באמת מי שעשה עברה נהיה כל כך רחוק מה'?

התנתקות הנפש הבהמית

התשובה היא, שהנשמה היא אכן חלק אלוק ממעל ממש, ולכן היא תמיד דבוקה בה' ואי אפשר להפריד אותה ממנו לעולם. אבל הרצון העליון של ה' יתברך הוא שהנשמה תשכון **בנפש הבהמית**, ודווקא בתוכה תלך בדרך התורה והמצוות. כך יוצא שבכל עברה הכי קלה שעובר היהודי על רצון ה' - הנפש הבהמית מתרחקת מה' לגמרי, בעוד נפשו האלוקית נשארת דבוקה כשהייתה.

כי כאשר מבינים שבאמת כל עברה שעושים ממש מרחיקה אותנו מה', דווקא אז מתגלה הרצון של המסירות נפש, ואז היהודי לא מוכן ולא מסוגל בשום אופן לעשות דבר שיכול להרחיק אותו ח"ו מה' יתברך.

אבל כיון שהנפשות שוכנות יחד, כאשר הנפש הבהמית כבר לא כפופה לה', הנשמה שמחיה אותה יוצאת לגלות עד שהיא כמעט ולא מתגלה. כמו שרואים בפועל שיהודי ששקוע בעברות הם מרחיקות אותו מהשי"ת, עד שבקושי אפשר להצליח להאיר ולהדליק את הנשמה שלו. פתחנו בכך ספר התניא אוהב להפתיע. מהי ההפתעה כאן? הרוח שטות שלנו מבלבלת לנו בין הנשמה שאינה נפגמת לעולם, ובין הנפש הבהמית שבשביל לדבק אותה בה' באנו לעולם. כשאנחנו, חס ושלום, עוברים על רצון ה' היא מתרחקת ממנו. ההפתעה היא שדווקא כשמבחינים כמה העברות 'מבדילים בינינו ובין האלוקים' - אז הרבה יותר קל לקום להתחדש ולרצות להיות לגמרי של ה'...

מדוע? כי כאשר מתפכחים מרוח השטות ומבינים שבאמת כל עברה שעושים ממש מרחיקה אותנו מה', דווקא אז מתגלה הרצון של המסירות נפש, המקום של הדבקות התמידית, ואז היהודי לא מוכן ולא מסוגל בשום אופן לעשות דבר שיכול להרחיק אותו ח"ו מה' יתברך.

בראש המאבק - מלכות של רצון ה'

אותה רוח שטות מופיעה לפעמים גם ביחס למלכות ישראל. ישנה רוח שטות שמבלבלת אותנו ואומרת שלא כל כך נורא אם לא הולכים על פי רצון ה', השלטון יכול עדיין להחשב כשלטון יהודי גם אם יש צדדים רעים וחטאים, הוא עוד לא רחוק מה' וכנסת ישראל אינה נפגמת לעולם.

לעומת זה, כאשר מתפכחים ומבינים שלמרות שכנסת ישראל תמיד דבוקה ומיוחדת בה' יתברך, ה' רצה שנקים מלכות שתשכין את שכינתו פה בארץ התחתונה ודווקא כאן תתנהג על פי רצונו. להצליח לעשות את הדבר הזה, שגם פה למטה יהיה גילוי של ה', זוהי משימה לא פשוטה.

אבל דווקא אז, כשמגלים שזה לא פשוט, זוכים לרצות ולהצליח להתקרב לה', לעשות שתהיה פה הנהגה שבאמת תהיה קשורה לה'.

מי צוחק עלי

ישנו פתגם ביידיש "מַענטש טראכט און גאַט לאכט" - האדם מתכנן וה' צוחק. אם אתה רוצה להצחיק את ה', ספר לו את התוכניות שלך... הצחוק החיובי והעמוק ביותר הוא כאשר אני מוכן נפשית לאפשרות שכל מה שאני עושה ומתכנן - בעיני ה' הכל "צחוק אחד גדול". האם האדם יכול לחיות כך, בהכרה שכל מה שיש לו - אולי אין לו? יהודי יכול! מצד אחד זה מאד מפחיד, אבל אם קופצים לתוך החלל הזה, מזדהים עם צחוקו של ה' ומתחילים לצחוק על עצמנו יחד איתו. בחודש אדר בכלל, ובפורים בפרט, אנו צריכים להגיע למדרגה הזו, כשיודעים שהכל יכול להתהפך...

הרב יצחק גינזבורג

באיסור נתינת שררה לגויים

משה אנטמן

בהלכה הפשוטה קיים איסור למנות גוים לשררות במלכות יהודית. ההיתרים שנתנו לכך במשך שנות קיומה של מדינת ישראל יכולים ללמד אותנו קצת על היחס למדינה מהזווית ההלכתית.

הערה מקדימה: מאמר זה אינו במקום בירור הלכתי יסודי, אלא הסתכלות על המציאות מתוך הדיון ההלכתי. לשם כך בחרתי להציג בקיצור את דעתם של שני פוסקים שעסקו בנושא ואת העולה מדבריהם. הרוצה להחכים ולהרחיב עוד יעיין במקורות המובאים בהערות¹, ועוד חזון למועד...

כותב הרמב"ם בהלכות מלכים (פ"א ה"ד):

"אין מעמידין מלך מקהל גרים, אפילו אחר כמה דורות עד שתהיה אימו מישראל: שנאמר 'לא תוכל לתת עליך איש נוכרי אשר לא אחיך הוא'. ולא למלכות בלבד, אלא לכל שררות שבמישראל, לא שר צבא ולא שר חמישים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשדות, אין צריך לומר דין או נשיא, שלא יהא אלא מישראל שנאמר 'מקרב אחיך תשים עליך מלך' כל משימות שאתה משים עליך, לא יהיו אלא מקרב אחיך."

כשאנו ניגשים לדון בסוגיות אלו חשוב לצייר היטב מה אנחנו רוצים שיהיה, איך נראית מלכות הנוהגת ע"פ תורה. אם נצייר אותה טוב - נוכל לחתור להגיע למימוש מלכות זו.

אנו נתייחס בעיקר למינוי גוי לשררה, ולא למינוי גר-צדק [אף שלכאורה ההלכה כאן מתייחסת לגוי ולגר-צדק באותה מידה, אך באמת יש הבדל ביניהם, מפני שהגר הוא חלק מהציבור-הקהל ואילו גוי אינו חלק מהציבור, אינו שותף עמנו - כמו שמוסבר באריכות בחלק השני של הספר 'תורת המלך' העתיד לראות אור בקרוב בעז"ה].

1. נעזרתי בנושא בחומר הנמצא במכון התורני של הישיבה, ובסדרת מאמרים של הרב דוד דודקביץ' שפורסמו בשעתו בעלון 'להבה'.

חברי כנסת וזכות בחירה

בימינו, בצורת השלטון הקיים בארץ - משטר דמוקרטי - יכולות לצוץ שתי בעיות בנושא. האחת נגזרת מכך שעקרונית השלטון שייך לאזרחים - וכל מי שמשותף בבחירות משפיע על התנהלות המדינה (כמאמר: מי שמצביע משפיע...). - לפי זה אפשר לומר שאסור לנו לתת לגויים להשתתף בבחירות, כיוון שבעצם השתתפותם יש שררה, וכל מי שבוחר הריהו שותף בהחלטות על התנהלות הציבור. הבעיה השנייה, החמורה יותר, היא שאסור למנות גויים להיות חברי כנסת וכדו', כאן זה ממש להעניק לגוי שררה על הציבור.

למרות שכרגע לכאורה אין לנו יכולת לשנות מציאות זו של השתתפות הגויים בבחירות ומינויים חברי כנסת, ישנם כמה נפקא מינות למעשה:

- א. בפשטות, קיים איסור להצביע לרשימה המונה בתוכה גויים.
- ב. אם אסור לתת לגויים להצביע בבחירות, אולי יהיה עלינו להימנע מלהשתתף בבחירות, שעצם השותפות בהם היא כהסכמה למצב זה שגויים שותפים בשררה (בדומה לשיטת האומרים שהשתתפות בבחירות היא כשיתוף של עבודה-זרה, כיון שהמדינה בהגדרתה אינה מקבלת את עול התורה).
- ג. צריך לדון מה סמכותו של גוי שמונה למרות האיסור, האם יש תוקף מחייב למינויו על-פי ההלכה וכמה אנחנו מחויבים להחלטות שהחליט, כמו חיובים שיש לתקנות הציבור וכמו חובות שיש לכל אחד כלפי המלך.

אבל אליבא דאמת, הנפקא-מינה החשובה יותר היא עצם הבירור איזו מלכות אנו רוצים שתהיה כאן. כשאנו ניגשים לדון בסוגיות אלו חשוב לצייר היטב מה אנחנו רוצים שיהיה, איך נראית מלכות הנהגת ע"פ תורה. אם נצייר אותה טוב - נוכל לחתור להגיע למימוש מלכות זו.

מחויבים לשותפות מלאה

בדורות האחרונים דנו מספר פוסקים בשאלות שהזכרנו ובעיקר בשאלה האם מותר שיהיו גויים בכנסת ובמשרות ממשלתיות. אחד הפוסקים שדן בסוגיה היה הרב יצחק הרצוג זצ"ל, בספר "תחוקה לישראל על פי תורה" מציג הרב הרצוג את הבעיה ובתחילת דבריו מביא את היתרו של בעל ה"כנסת הגדולה"² הכותב שהאיסור למנות גרים לשררות קיים רק כאשר מדובר בכפיה, אך אם הוא נעשה בהסכמה ובקבלה של הציבור אין איסור בדבר. בכך מתרץ

2. הדן על מינויו של גר לפרנס על הציבור (מעין חבר מזכירות).

ה"כנסת הגדולה" את מינויים של שמעיה ואבטליון לנשיאות בית הדין למרות שהיו גרי צדק, והרב הרצוג רוצה לומר שהיתר זה יהיה שייך גם במינוי גויים - אע"פ שיש לפקפק הרבה בהשוואה זו (נציין למשל שהרב צבי יהודה קוק זצ"ל כתב בפשטות שאין מקום להשוות בין הדברים³).

אולם בהמשך דבריו כותב הרב הרצוג שהיתר זה לא שייך בימינו, משום שההיתר ניתן כשהוא מכונן כלפי מינוי גויים מסוימים שאותם יקבל הציבור ולא כהיתר **כללי** למינויו של כל גוי שרק ירצה בכך, וכדבריו שם על הסכמת הציבור:

"אין לה תקופה אלא אם כן היא מכוונת לאנשים ידועים, מפורטים, נקובים בשמות ולא בדרך כלל"⁴

במסקנתו מתיר הרב הרצוג את מינויים של הגויים במשרות ממשלתיות משום שמדינת ישראל אינה מדינה ליהודים בלבד. משעת הקמתה היה ברור שאומות העולם לא יסכימו לכך שתוקם מדינה יהודית בלבד, אלא מדינה שבה יש שוויון זכויות לכל האזרחים. כיון שכן, לדבריו, לא עמדה אפשרות ריאלית של הקמת מדינה השייכת רק ליהודים, אלא רק מדינה שבה יש **שותפות מלאה בין יהודים לגויים**. זה מה שניתן לנו, וממילא אין כאן איסור, כי -

"...המצוות הללו, שהן מצוות ציבוריות המוטלות לא על כל יחיד ויחיד אלא על הגוף השליט על הממשלה היהודית באיזו צורה שתהא שהכח בידה לקיימן - לא הוטלו לכתחילה אלא על העם היהודי הכובש את הארץ... מעצמו מבלי להתחשב עם הגויים... אם כן אפוא בהעדרו של רקע זה ובתנאי מציאות כזו שהמדינה ניתנת על מנת כך - אין חלות לאותן המצוות."

המדינה כעסק שותפות

פוסק נוסף הדין בסוגיה הוא הרב שאול ישראלי זצ"ל. בספרו חוות בנימין (ח"א סי' י"ב) מעלה הרב ישראלי סברא נוספת בהיתר מינויי הגויים בימינו לשררות, ואומר שצורת השלטון כיום אינה 'שררה' אלא כמו שותפות בעסק, שותפות שהותרה בפוסקים, ובלשונו:

3. בהערות לספר "משפט המלוכה בישראל". וכפי שהערנו קודם, הדבר מוסבר בהבדל המהותי שגוי אינו שותף עמנו וגר-צדק שותף, ואכמ"ל.

4. כך א' פרק ג'.

"יוצא איפה שמוסדות הנבחרים ע"י הציבור, שנבחרים לזמן מסוים קצוב וניתן לסלקם ע"י הבעת אי אימון, אינם אלא בחינת שליחים שנבחרו ע"י האחרים כבאי כוחם ואין במינויים משום שררה... וכמו בשותפות בעסק שגם נוכרים שותפים בו..."⁵.

בדרך אגב נעיר שבפשטות קשה לקבל את סברת הרב ישראלי, ולומר שלראש-ממשלה כיום יש פחות סמכות מממונה על אמות המים, שהרי אסור שממונה כזה יהיה גוי ואילו לדבריו ראש ממשלה מותר. אך כאמור, זוהי דעת הרב ישראלי.

על כל פנים גם הרב הרצוג וגם הרב ישראלי לא התכוונו להתיר את העניין לכתחילה אלא להצדיק את המצב הנוכחי, ודאי **שהמצב הרצוי הוא** שנקים מדינה שבה גויים לא יהיו חלק מן השותפות וכל שכן שלא למנותם כבעלי שררה. וכמו שכותב שם הרב ישראלי עצמו:

לפי הדברים שכתבו הרב הרצוג והרב ישראלי, לא שייך לראות את המדינה כיום כקיום מצוות מינוי מלך. המדינה כיום היא בסך-הכל שותפות של יהודים וגויים.

"עם זאת, כדבר המובן ואינו צריך להאמר, שמן הראוי להשתדל שהנבחרים יהיו מאחינו בני ישראל וגם שומרי תורה ומצוות, שעל ידי זה יהיה ניתן להשליט את התורה בארצות חייה של המדינה ושל החברה בישראל".

או קדושה או גויים

נשים לב: לפי הדברים שכתבו הרב הרצוג והרב ישראלי, לא שייך לראות את המדינה כיום כקיום מצוות **מינוי מלך**. לכאורה קשה גם לראות במדינה קיום של **מצוות ירושת הארץ** (וודאי לא באופן מלא), שהתוכן שלה (בצד הציבורי) הוא החזקת הארץ ע"י שלטון יהודי למען היהודים, ואילו לדבריהם המדינה כיום היא בסך-הכל **שותפות של יהודים וגויים** (ורק משום כך מותר למנות לשררה גם גויים)⁶. כך יוצא שבעצם המדינה אינה שונה בהרבה מכל מדינה אחרת בעולם.

5. הרב ישראלי בחר לדון בבעיה של חבר כנסת גוי, אך בשאלה של בוחרים גויים לא דן כלל. ייתכן שהוא לא ראה בזה נפק"מ, כיון שכעת אין הדבר בשליטתנו מי בוחר ואילו לשאלת חברי הכנסת יש נפק"מ האם מותר לבחור ברשימה עם גויים.

6. וראה מאמרו של הרב אלישמע כהן בנושא זה, בעלון ישיבת חומש ת"ו.

להמחשה ניתן להביא נפקא-מינות מעניינות נוספות שיוצאות מהגדרה זו של שותפות. האחת; יוצא לפי זה שאין חובה לקבוע **מזוזה** במוסדות השייכים למדינה (כמו בבסיסים צבאיים), ממש כשם שאין חובה לשים אותה בדירה משותפת של יהודי וגוי.⁷ והשניה; לעניין **"יד ויתד"** שצריך שיהיה במחנה ישראל היוצא לצבא, כמו שכתוב **"וְיָד תְּהִיָּה לְךָ מֵחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּצְאֶתָּ שָׁמָּה חוּץ: וַיִּתֵּד תְּהִיָּה לְךָ עַל אֲזַנְךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחִפְרְתָּהּ בָּהּ וְשִׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צַאֲתְךָ"**,⁸ אך בצה"ל כיום לא נוהגת מצוה זו, כי הוא צבא משותף של יהודים וגויים ולא צבא ישראל המצווה בקדושת מחנה זו, נפקא-מינה זו כתב במפורש הרב ישראלי כהלכה למעשה.⁹

כאן יוצא דבר מעניין: מי שמגדיר את המדינה כיותר משותפות רגילה בין יהודים לגויים וטוען שיש בה קדושה כגוף המייצג את כלל-ישראל **ומדמה אותה למלכות ישראל** שבה מקימים את מצוות ישוב הארץ - חייב לאסור מינוי גויים לתפקידים שלטוניים במדינה. ומי שלעומתם מוכן להתיר את המציאות הנוכחית **מבחינה הלכתית** - חייב לומר שזוהי בסך-הכל שותפות, כמו שותפות מפעל. אי-אפשר לתפוס את החבל משני קצותיו: או שהמדינה היא בסך הכל שותפות בין יהודים לגויים ומותר למנות גויים, או שיש לה קדושה וסמכות ואסור למנותם, וממילא צריך לפעול לקיום מצוות מינוי מלך ולדעת הרמב"ן גם לקיום מצוות ישוב הארץ.

דבר מעניין נוסף היוצא מדבריהם הוא בהבדל בין צורת השלטון הנוכחית לבין מלכות. באופן פשוט מלך הוא עוד סוג של שותפות¹⁰ - כמו שבעת טובי העיר - ודינה של המדינה דומה למלך, וכך אולי לצייר את המלך בתור דבר פחות רחוק ומפחיד... אך מדבריהם יוצא לכאורה שמלך שונה מהותית מכך: סמכותו של המלך באה מלמעלה והיא בצורת כפייה ואילו דמוקרטיה (וכל שותפות בין שכנים וכדו') היא הסכמה של הציבור ולכן מותר למנות בה גויים כמו בכל שותפות עסקית רגילה.

לסיום נתפלל שנזכה להקים מלכות בית דוד בה יהיו וישלטו רק יהודים. "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך".

7. לפי פסק הרמ"א יו"ד רפו, א (אמנם יש חולקים על כך, ראה למשל ערוה"ש שם). וכן פסק למעשה הרב אביגדור נבנצל שליט"א, שבצה"ל היום אין צורך לשים מזוזות מסיבה זו.

8. דברים כג, יג-יד.

9. תשובה בכת"י לרב מנחם פליקס שליט"א.

10. כפי שאולי אפשר לראות משאול ודוד שלא התחילו את המלכות אלא רק אחרי שהעם הלך אחריהם.

"דע את-אלקי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה"

ישיבת עוד יוסף חי

בנשיאות הרב יצחק גינזבורג שליט"א

לביעיס / שמיניס?

חצה למאד אל הי?

חצה למאד איך להתפלל?

חצה להעמיק שלימוד העיון?

חצה למאד איך לקרא ליה בתורה?

אתה מוזמן ללמוד זאת איתנו בישיבת 'עוד יוסף חי'.

בישיבה,

במקביל להעמקה והעיון בלימוד הנגלה, שמים דגש רב על לימוד חסידות מעמיק, לומדים על היחס הנכון לה', לנפש, ולסוגיות הבערות בעם ישראל כיום. הכל מתוך שמחה, דיבוק חברים, התוועדויות וניגונים.

לתיאום שבו"ש התקשר:

050-444-9550 (הרב אלישיב)

"קורא בתורה פירוש: שע"י עסק התורה קורא להקב"ה לבוא אליו כביכול, כאדם הקורא לחבירו שיבא אליו וכבן קטן הקורא לאביו לבא אליו, להיות עמו בצוותא חדא ולא ליפרד ממנו ולישאר יחידי ח"ו..."

(תניא פרק ל"ז)